

УДК 159.944(075.8)

Таїсія Василівна КОМАР,*кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри практичної психології та педагогіки Хмельницького національного університету*

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЗРІЛОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ НА ЕТАПІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

У статті на підґрунті теоретичного аналізу, результатів експериментального дослідження розглянуто модель психологічного супроводу розвитку професійної зрілості соціальних педагогів, практичних психологів на етапі підвищення кваліфікації. Розкрито провідні принципи професійної зрілості особистості: досягнення професійного ідеалу, творча адаптація сформованої компетентності, їх повнота й адекватність, наочна демонстрація їх успішної реалізації, урахування психологічних чинників і умов підвищення професійної зрілості, суб'єктна активність соціального педагога, практичного психолога й самореалізація особистості в професійній діяльності.

Ключові слова: *післядипломна освіта, професійна компетентність, професіоналізм, професійна зрілість.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Становлення професійної зрілості майбутнього соціального педагога, практичного психолога полягає в тому, що у ході навчання, вирішення професійних завдань активно задіяні багато компонентів і складових, що увійшли у комплексне утворення – професійна зрілість. Більш того, загальні елементи професійної зрілості, де останні, взаємодіючи, утворюють новий, більш високий рівень структури й організації, формуючи ціліс-

ність системи, через вирішення протиріч між уже досягнутим і ще майбутнім надбанням у вигляді рівня володіння діяльністю, а також через проходження стадій суб'єктності фахівця. Процес і механізм оволодіння професійною зрілістю ґрунтується на важливому методологічному орієнтирі – філософському законі розвитку систем (О. Авер'янов): дія законів діалектики виявляється у всіх системах у вигляді диференціації й інтеграції елементів і зв'язків системи, у розподілі систем, у зміні їх структур і елементів. Крім того, для всіх систем єдина послідовність розвитку: виникнення, становлення, період зрілості й перетворення. Значення цих загальних рис у розвитку систем дає відправну площину для глибокого конкретного пізнання й створює можливість передбачення. Відповідно до цієї методологічної основи в дослідженні подано подвійну сутність розвитку професійної зрілості спеціаліста: взаємозв'язок, взаємодія етапів процесу навчання соціальних педагогів, практичних психологів (спецкурс і тренінг) і фаз розвитку професійної зрілості, у ході яких зазначені етапи враховують спадкоємну послідовність розвитку позначених фаз і стадій суб'єктного становлення соціального педагога, практичного психолога й разом із цим програмують і збагачують їх зміст і ефективний розвиток.

Отже, **метою** нашого дослідження є визначення психологічних особливостей професійної зрілості соціального педагога, практичного психолога, подання ефективної програми психологічного супроводу зазначеної якості на етапі післядипломної освіти фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми. Виникнення – розкриває початковий етап оволодіння соціальним педагогом, практичним психологом професійною діяльністю – докомпетентнісний рівень, що виявляється в інтуїтивному способі вирішення виниклих проблем і тенденції наслідування більш досвідчених колег. Становлення – суть вияву еклектичного й алгоритмізуючого рівнів, де характерним стає оволодіння ефективними технологіями, алгоритмами, що найчастіше зустрічаються, вирішення проблем, тобто стійкою послідовністю дій, що забезпечують досягнення мети. Зрілість виявляє сформованість раціонального, дослідницького рівнів володіння професійною діяльністю, де вона стає системною, а

системотворчим чинником можна назвати професійне ціледосягнення, включаючи навчання, виховання, розвиток, самоосвіту, самовдосконалення. На даному етапі закладаються основи для вищої фази оволодіння професійною діяльністю – перетворювальної, котра характеризується наставництвом, творчою працею на основі новаторства й самореалізації у формі, як упровадженням, так і поширенням передових ідей. Рух до вершини (акме) оволодіння професійною діяльністю супроводжується усе більш активним виявом суб'єктності особистості й перетворенням освітнього простору.

Переваги даної моделі й технологічного забезпечення виявилися не тільки в реалізації пріоритетів особистісної, суб'єктної, компетентнісної та інших їх складових, але й у прогресивній, неманіпулятивній спрямованості, інтенсивності, відкритості новому рівню розвитку й досягнень, де “невелика допомога дорослому” у вигляді універсальності для всіх або індивідуальності для кожного (Л. Виготський) становить складну, цікаву й перспективну акмеологічну складову процесу післядипломної освіти соціального педагога, практичного психолога.

Зазначене співвідносилося із принципом невизначеності, який застерігає від спрощення й націлює увагу на дослідження професіоналізму соціального педагога, практичного психолога в конкретних вираженнях – “чим складніше система, тим більше ймовірність збільшення числа можливих шляхів її еволюції” (В. Гейзенберг), оптимальне проходження яких забезпечувалося, у першу чергу, акмеологічними технологіями й впливами. Їх принципова відмінність полягає у творчій спрямованості на розкриття внутрішнього потенціалу особистості (В. Зазикін), розвиток властивостей і якостей, що сприяють досягненню високого рівня самореалізації й неприйнятності в цьому маніпулювання.

Професіоналізм соціального педагога, практичного психолога в галузі освіти як складний, багатогранний феномен вимагає при аналізі врахування наявності в ньому як стандартного, так і унікального підходів, що відображають комбінацію природничо-наукових і гуманітарних методів, що дозволяють кількісно і якісно оформити, указати усереднені характеристики професіоналізму соціального педагога, практичного психолога, а також виявити їх унікальність, неповторність.

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами психологічного супроводу (спецкурс і тренінг) отримані дані оброблялися й зіставлялися за допомогою методів математичної статистики: програмного забезпечення SPSS-12; факторного аналізу; контент-аналізу письмових робіт; критерію Вілкоксона-Манна-Уїтні, біноміального критерію, коефіцієнта кореляції Пірсона, критерію Стюдента. Ефективність психологічного супроводу оцінювалася за динамікою збільшення, покомпонентного вдосконалювання складових рівня професійної зрілості соціального педагога, практичного психолога у двох зрізах: вихідному й завершальному, методики вивчення яких склали: “Оцінний аркуш професійних компетенцій” (Л. Абдаліна), “Діагностика рівня професійної культури” (О. Бондаревська), “Самоорганізація спеціаліста при вирішенні актуальної професійної проблеми” (О. Огньов, Л. Абдаліна), “Ціннісні орієнтації особистості” (М. Рокич), “Здатність фахівця до саморозвитку” (Є. Рогов), “Діагностика самоактуалізації особистості” (О. Лазуткін в адаптації Н. Калина), “Мотивація досягнення й схвалення” (Д. Краун, Д. Марлоу), “Самоефективність” (Маддукс і Шеєр), “Ваш творчий потенціал” (Т. Морозова), “Виявлення рівня ситуативного / надситуативного мислення спеціаліста” (М. Кашапов), “Смисложиттєві орієнтації особистості” (Д. Леонтьєв). У загальний комплекс методів дослідження також увійшли: експертні оцінки, моделювання, пряме й непряме спостереження, самоспостереження, аналіз продуктів діяльності, метод реконструкції професійного досвіду, психологічні методи – рефлексивне слухання, ідентифікація, актуалізація, концентрація, зворотний зв’язок, резюмування, емпатія й ін.

Крім того, спостерігалася динаміка змін, перетворень особистісних і професійно важливих якостей фахівця – гуманізму, відповідальності, цілеспрямованості, креативності, самоефективності, комунікативності, емпатії й ін.

Комплексне дослідження включало 5 основних серій експериментів: сформованості професійних компетенцій; особливостей ціннісних орієнтацій; виявів суб’єктності соціального педагога, практичного психолога; інноваційності й самореалізованості спеціаліста.

Аналіз динаміки підвищення професійних компетенцій соціального педагога, практичного психолога показав значимість змін, що відбуваються у всіх компетенціях. Найбільш виражені зміни відбулися з показниками організаційної й комунікативної компетенцій, що дозволяє говорити про якісні, продуктивні перетворення в більшості фахівців сукупності педагогічних, психологічних, акмеологічних знань, умінь, способів діяльності, відповідальних за реалізацію технологій ціледосягнення й обміну інформацією в освітньому процесі. Виражені кількісні та якісні зміни спостерігаються в таких важливих професійних компетенціях, як рефлексивно-дослідницька й акмеологічна, що відображають “приріст” підготовленості соціальних педагогів, практичних психологів до практичних і теоретичних дій, що виявляються у володінні технологіями збору інформації й ухвалення рішення, технологіями саморозвитку й забезпечення професійної зрілості.

Позитивна динаміка “приросту” професійних компетенцій соціальних педагогів, практичних психологів, у першу чергу таких, як методична, організаційна, рефлексивно-дослідницька, комунікативна, має вияв в оцінці експертів.

Це свідчить про те, що багато фахівців на більш високому якісному рівні здатні демонструвати володіння технологіями надання психолого-педагогічної допомоги, виховання й розвитку, а так само, як і в самооцінці спеціалістів, – технологіями ціледосягнення, обміну інформацією. Поряд з отриманими позитивними результатами слід зазначити, що менш розвиненою, у порівнянні з іншими, виявилася акмеологічна компетенція соціального педагога, практичного психолога, що слід урахувати при організації процесу підвищення кваліфікації. У цілому результати самооцінок і оцінок експертів свідчать про реальні зміни, що відбулися в ході спецкурсу й тренінгу у значимих кількісних і якісних змінах у структурі, змісті й рівні виразності професійних компетенцій соціальних педагогів, практичних психологів. Отримані дані підтверджуються оцінкою експертів результатів розвитку професійних компетенцій в учасників проекту, у порівнянні з референтною групою соціальних педагогів, практичних психологів.

Показники організаційної й комунікативної компетенцій одержали в оцінці експертів однакову “вагу” в обох групах. При цьому психологічна, акмеологічна, рефлексивно-дослідницька компетенції в групі учасників проекту мають дещо більшу навантаженість. Методична компетенція традиційно є доволі розвиненою в більшості соціальних педагогів, виявляє більшу “вагу” у референтної групи. Оцінка експертів дозволяє в цілому відзначити лише незначні розбіжності у сформованості професійних компетенцій у учасників проекту й референтної групи соціальних педагогів. Це підтверджує досягнення більшістю соціальних педагогів у ході діяльності реально існуючої в професійному співтоваристві норми сформованості професійних компетенцій і компетентності у соціальних педагогів, що володіють професійною діяльністю на її вищих рівнях. Це є не передбачуваним заздалегідь результатом дослідження.

Фіксований “приріст” кожної компетенції відображається на природному процесі відновлення компонентів структури професійної зрілості соціального педагога, практичного психолога, їх перетворення, ускладнення й впливу на професійну самореалізацію. Професійна компетентність і складові її компетенції удосконалювалися не тільки за рахунок оволодіння соціальними педагогами, практичними психологами новими знаннями, уміннями, уявленнями, алгоритмами й технологіями професійної діяльності, але й за допомогою суб’єктного становлення фахівців, динаміка, перетворення котрих вивчалися через оволодіння ними такими професійними знаннями й уміннями, як: оцінювати власні ресурси, потенціал, визначати об’єктивні й суб’єктивні перешкоди, перешкоди при ціледосягненні й долати їх за допомогою контент-аналізу письмових робіт спеціалістів.

Спостерігається зростання показника умінь і дій соціальних педагогів, практичних психологів за результатами аналізу й оцінки власних ресурсів, професійного потенціалу, який відображає більш реалістичний, конкретний і повний план оцінки власного інтелекту, моральних і духовних цінностей, мотиваційного, емоційного й енергетичного потенціалу, матеріальних можливостей. Інформативно той факт, що, якщо до формувальних заходів виявлення опис фахівцями перешкод у професійній діяльності має тенденцію до виділення переважно об’єктивних пере-

шкод, то після – більшість спеціалістів стали усвідомлювати й виділяти внутрішні перешкоди – психологічні бар'єри, властивості особистості, професійні деформації. Результати оцінки третього показника – “подолання перешкод” – показали, що до заходів соціальними педагогами, практичними психологами усвідомлюються й позначаються лише деякі дії щодо подолання перешкод на шляху до поставленої мети, як правило, малокоштовні. Після заходів фахівці більш чітко, повно й виразно описують свої кроки, дії, уявлення щодо подолання існуючих перешкод. Практика підтвердила, що ці вміння можуть успішно застосовуватися спеціалістами й у невизначених, нестандартних умовах професійної діяльності. Динаміка перетворення суб'єктної активності соціального педагога, практичного психолога в професії підкріплювалася фіксованим зростанням показників надситуативного рівня мислення фахівця, виявляючи в цілому збільшення показника суб'єктності соціального педагога, практичного психолога в готовності виходити за межі заданої наявними умовами ситуації при вирішенні професійного завдання, вести активний пошук явних/спірних проблем досягнення поставлених цілей. Таким чином, становлення суб'єктності стало у вигляді посилення впорядкованого, відповідального, творчого заходу активності, необхідної спеціалісту для досягнення більш високого рівня володіння професійною діяльністю.

Якісні й кількісні зміни в ціннісних орієнтаціях соціальних педагогів, практичних психологів (М. Рокич) виявилися як у зростанні стійкості вже наявних професійних цінностей, так і частковому присвоєнні нових, раніше менш усвідомлюваних цінностей у вигляді: гуманізму, етичних норм; толерантності; цінності власної професійної компетентності як умови успішної діяльності; цінності інтелектуального й особистісного потенціалу суб'єктів педагогічного процесу; співробітництва й підтримки в колективі. Так, якщо до навчання перші місця за значимістю для соціального педагога займали такі термінальні цінності, як здоров'я, щасливе сімейне життя, цікава робота, матеріально забезпечене життя, упевненість у собі, то після – відбулася зміна сприйняття, осмислення й прогресивна переоцінка саме професійних цінностей: здоров'я залишається, як і раніше, на першому місці; міняються місцями цікава робота й щасливе сімейне життя (2-ге й 3-тє місця відповідно), матеріально за-

безпечене життя й упевненість у собі (4-те і 5-те місця відповідно). Такі цінності, як пізнання, розвиток здобувають більш високе рангове місце, особливо – творчість – з 16-го на 13-те місце після навчання. Це свідчить про те, що система цінностей соціального педагога стала глибше, а також про його прагнення й готовність на більш високому моральному рівні вирішувати професійні завдання, знаходити в професійній діяльності дійсні, гуманістичні цінності, що віддзеркалюють творчу природу професіонала – соціального педагога, професіонала-практичного психолога, й керуватися ними.

Інноваційність соціального педагога, які володіння ним технологіями відновлення професійної діяльності, виявила позитивну динаміку збільшення відкритості новому досвіду, допитливості, оригінальності сприйняття й реалізації ідей, а також умінь абстрагуватися й зосереджувати при вирішенні проблем, підбирати й упроваджувати інноваційні технології освіти, створювати авторські науково-методичні розробки, узагальнювати й поширювати передовий досвід та ін. Перетворення інноваційного, творчого потенціалу в структурі професіоналізму соціального педагога, практичного психолога, з одного боку, забезпечує його розвиток, досягнення більш високого рівня, з іншого – обумовлене сформованістю його інших компонентів – професійних компетенцій, суб'єктності, ціннісних орієнтацій, самореалізованості.

Результати експериментального дослідження виявляють збільшення показника усвідомлення педагогом сутності самореалізації в професійній діяльності, що виявляється в більш глибокому розумінні природи й значення результативності власної професійної діяльності, ролі й значення професійної компетентності, цінностей, суб'єктної позиції для повноцінної самоактуалізації й самореалізації в життєдіяльності. Дані, отримані за методиками “Смисложиттєві орієнтації”, “Самоактуалізація особистості”, підтвердили збільшення такого показника професіоналізму, як “задоволеність самореалізацією”, позитивне перетворення якого виявилось в більш високій оцінці соціальним педагогом, практичним психологом продуктивності професійної діяльності, більшій задоволеності ступенем самореалізації в професії після формувальних заходів (у ході спецкурсу й тренінгу). Це свідчить про зміцнення позитивної орієнтації професій-

ної “Я-концепції” соціального педагога, практичного психолога у вигляді адекватної й стійкої оцінки та ставлення до власних актуальних і потенційних можливостей, перспектив досягнення професійного ідеалу.

У ході навчання в соціальних педагогів, практичних психологів не тільки формувалися професійні компетенції, розкривався творчий потенціал, ставали більш стійкими, ускладнювалися, ієрархізувалися за значимістю професійні цінності, підсилювалася суб’єктна позиція, активність у професії, усвідомлювалася й укріплювалася самореалізованість, але й розбудовувалися, удосконалювалися особистісні й професійно важливі якості, необхідні для продуктивної професійної діяльності: відповідальність, цілеспрямованість, креативність, самоефективність, емпатія, комунікативність та ін.

Позитивна динаміка якісних і кількісних показників компонентів професіональної зрілості соціального педагога, практичного психолога виявила їх об’єктивне перетворення й відобразилася в ускладненні, зростанні її рівнів, підтверджуючи ефективність роботи формувальних заходів, що застосовувалися в ході психолого-акмеологічного супроводу в умовах підвищення кваліфікації. У дослідженні не був виявлений допрофесійний рівень володіння соціальним педагогом, практичним психологом професійною діяльністю.

Вочевидь, самооцінка й оцінка експертів до й після заходів підтверджує кількісне й якісне перетворення рівнів професіональної зрілості соціальних педагогів, практичних психологів. У самооцінці відзначається: значне зниження еклектичного й алгоритмізуючого рівнів, об’єктивне зростання, що особливо показово, дослідницького й наставницького рівнів володіння фахівцями професійною діяльністю.

Оцінка експертів також виявляє зниження еклектичного й алгоритмізуючого рівнів, значне збільшення реальної “ваги” у дослідницького й наставницького рівнів. Це свідчить як про об’єктивний розвиток структури компонентів професіональної зрілості, так і про перетворення рівнів володіння спеціалістами професійною діяльністю у вигляді “приросту” вищих виявів рівнів її реалізації – технологічності, авторства й творчості у вирішенні професійних завдань у 34 % соціальних педагогів, 41 % практичних психологів. Отримані результати підтверджують ефек-

тивність запропонованої психолого-акмеологічної моделі, її суттєвий внесок у розвиток професійної зрілості соціальних педагогів, практичних психологів, що дозволив вийти на якісно більш високий рівень підвищення кваліфікації фахівців.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило такі гіпотези:

професійна зрілість соціального педагога становить системне утворення, що відображає рівень володіння спеціалістом професійною діяльністю, що виявляється у сформованості професійної компетентності та складових її компетенцій, суб'єктності, ієрархії ціннісних орієнтацій, інноваційності й самореалізованості соціального педагога;

професійна зрілість виявляється в гуманній позиції соціального педагога, успішно застосовуваних технологіях професійної діяльності, у подоланні перешкод у сфері професійної діяльності, у впровадженні інновацій, у прагненні до самовдосконалення, позитивної професійної “Я-концепції”, у результативності професійної діяльності;

як система професійна зрілість соціального педагога виявляється на докомпетентнісному, еkleктичному, алгоритмізуючому, дослідницькому й наставницькому рівнях;

професійна зрілість формується під впливом психолого-акмеологічних чинників (навчання, взаємини, творчість, критичність і управління), психолого-акмеологічних умов (соціальне держзамовлення на професіоналів високої кваліфікації; ситуації професійно-особистісного розвитку; акмеологічне середовище в професійному співтоваристві; професійне співробітництво з колегами, що перебувають на різних рівнях професіоналізму; новаторське перетворення педагогічної традиції; активне включення в професійну взаємодію з викладачами, учнями й настановою на процес і результат діяльності; професійна рефлексія в діалозі з усіма учасниками педагогічного процесу);

професійна зрілість може бути якісно перетворена на основі психолого-акмеологічної моделі розвитку професійної зрілості соціального педагога, технологічне забезпечення якої становить психолого-акмеологічний супровід у вигляді комплексного програмно-цільового проєкта, що включає когнітивно-психологічний (спецкурс) і технолого-акмеологічний (тренінг).

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. 1. У результаті проведеного дослідження визначено, що професійна зрілість соціального педагога, практичного психолога становить системне утворення, котре інтегрує професійну компетентність, що виявляється також у ціннісних орієнтаціях у вигляді виборчої ієрархії професійних переваг фахівця, інноваційності як володіння стратегіями відновлення професійної діяльності й дійсності, суб'єктності як заходу активності спеціаліста в професії й самореалізованості у вигляді стану реалізації особистісного потенціалу. Однак організація процесу підвищення кваліфікації, як і раніше, не орієнтована на розвиток і досягнення професійної зрілості соціального педагога, практичного психолога; реалізація технологій психолого-акмеологічного супроводу соціальних педагогів, практичних психологів майже відсутня, що значно знижує ефективність їх післядипломної освіти, результативність і якість професійної діяльності.

2. Компоненти професійної зрілості соціального педагога, практичного психолога як елементи її структури характеризуються власними рівнями вияву – становленням професіоналізму, зрілістю й перетворенням від дифузності, фрагментарності виявів через упорядкування, самоорганізацію до цілісності й інноваційного перетворення на більш високому рівні.

3. Професійна зрілість соціального педагога, практичного психолога, її складові піддаються розвитку. В її основі закладені, з одного боку, уже сформований їх певний рівень, що відображає актуальні й потенційні можливості фахівця, з іншого – змодельована на підґрунті реальної професійної діяльності фахівця.

4. Професійна компетентність соціального педагога, практичного психолога може досліджуватися як інтегративний ресурс особистості фахівця, що витікає із вхідних компетенцій, у вигляді засвоєних технологій успішної професійної діяльності, об'єктивно спостережуваний у виконуваній діяльності, вимірюваний з метою забезпечення якості й цілеспрямовано сформований засобами безперервної освіти, у яких задіяні воедино технології, гнучко адаптовані до конкретних ситуацій; особистість активно залучена в процес ціледосягнення, творчість, що дозволяє впроваджувати професійні інновації й перетворювати професійну дійсність.

5. У результаті узагальнення наявних досліджень і власного досвіду встановлені основні компетенції соціального педагога, практичного психолога галузі освіти: методична, психологічна, комунікативна, організаційна, рефлексивно-дослідницька, акмеологічна, що розкривають володіння технологіями у вигляді сукупності психологічних, акмеологічних, педагогічних знань, умінь, способів професійної діяльності, що забезпечують досягнення соціальним педагогом, практичним психологом її вищих рівнів.

6. Професійна компетентність і складові її компетенції соціального педагога, практичного психолога виявляються й розбудовуються в процесі вирішення професійних завдань. Найбільш ефективними є завдання, що сприяють оволодінню професійними компетенціями – технологіями, у тому числі інноваційними: проектування й дослідження освітнього процесу, збору й обміну інформацією, прийняття рішень, ціледосягнення, регулювання міжособистісних відносин, саморозвитку й самореалізації.

7. Розроблені провідні принципи, що розкривають основні положення розвитку професійної зрілості соціального педагога, практичного психолога – досягнення професійного ідеалу, творча адаптація сформованої компетентності, їх повнота й адекватність, наочна демонстрація їх успішної реалізації, врахування психологічних чинників і умов підвищення професійної зрілості, суб'єктна активність соціального педагога, практичного психолога й самореалізація особистості в професійній діяльності.

Список використаної літератури

1. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды / Б. Г. Ананьев: в 2 т. – М. : Просвещение, 1980. – Т. 1. – 372 с.
2. Асмолов А. Г. Психология личности / А. Г. Асмолов. – М., 1990. – 368 с.
3. Бодалев А. А. Вершины в развитии взрослого человека / А. А. Бодалев. – СПб. : Питер, 2007.
4. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала / А. А. Деркач. – М. : Издательство Московского психосоциального института; Воронеж : НПО "МОДЭК", 2000. – 752 с.

5. Реан А. А. Личностная зрелость и социальная практика / А. А. Реан // Теоретические и прикладные вопросы психологии. Вып. 1. – СПб., 1995.
6. Слободчиков В. И. Основы психологической антропологии. Психология человека: Введение в психологию субъективности : учебное пособие для вузов / В. И. Слободчиков, Е. И. Исаев. – М. : Школа-Пресс, 1995. – 384 с.
7. Сухобская Г. С. Понятие “зрелость социально-психологического развития человека” в контексте андрагогики / Г. С. Сухобская // Новые знания. – 2002. – № 4. – С. 17–20.

Рецензент – доктор психологічних наук, професор Потанчук Є. М.

Стаття надійшла до редакції 21.08.2014.

Комар Т. В. Психологическое сопровождение формирования профессиональной зрелости будущего специалиста на этапе последипломного образования

В статье на основе теоретического анализа, результатов экспериментального исследования рассмотрена модель психологического сопровождения развития профессиональной зрелости социальных педагогов, практических психологов на этапе повышения квалификации. Раскрыты ведущие принципы профессиональной зрелости личности: достижение профессионального идеала, творческая адаптация сформированной компетентности, их полнота и адекватность, демонстрация их успешной реализации, учет психологических факторов и условий повышения профессиональной зрелости, субъектная активность социального педагога, практического психолога и самореализация личности в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: *последипломное образование, профессиональная компетентность, профессионализм, профессиональная зрелость.*

Komar T. V. Psychological accompaniment of forming of professional maturity of future specialist is on the stage of continuing education

On the basis of theoretical analysis of the pilot study, a model of psychological support of the development of vocational education social educators, practical psychologists at the stage of training. Disclosed are the guiding principles of professional maturity of personality: the achievement

professional ideal creative adaptation formed competence, their completeness and adequacy of the demonstration of successful implementation, taking into account psychological factors and conditions for increasing professional maturity, subject activity social educator, practical psychologist and personal fulfillment in their professional activities.

As a result of the conducted research certainly, that professional maturity of social teacher, practical psychologist, shows by itself system education, which integrates a professional competence which shows up also in the valued orientations as professional advantages of specialist, innovation as a domain of proceeding in professional activity and reality strategies, subject-activity as to the form of activity of specialist in a profession and realization personality.

However oriented organization of process of in-plant training as well as before is not to development and achievement of professional maturity of social teacher, practical psychologist, realization of technologies accompaniment of psychology and akmeology of social teachers, practical psychologists, almost absents, that considerably reduces efficiency them continuing education, effectiveness and quality of professional activity.

The components of professional maturity of social teacher, practical psychologist, as elements of its structure are characterized the own levels of display – becoming of professionalism, maturity and transformation, from a diffusion to integrity and innovative transformation at more high level.

Professional maturity of social teacher, practical psychologist, its constituents, is added development, in basis stopped up, from one side, already formed them certain level which represents actual and potential possibilities of specialist.

A professional competence and constituents of its jurisdiction of social teacher, practical psychologist, show up and reform in the process of decision of professional tasks. Most effective tasks that are instrumental in a capture professional jurisdictions – by technologies, including innovative: planning and research of educational process, collection and exchange, making decision, information, adjusting of inter-personality relations and self-realization.

Keywords: *post-graduate (continuing) education, professional competence, professionalism, professional maturity.*